

Rodalia d'Oliana

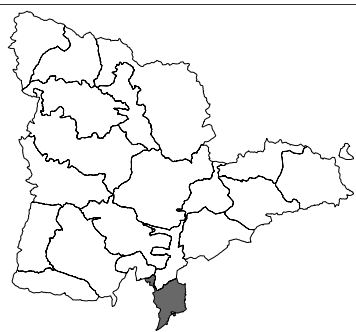
COMARCA:	Alt Urgell	
SUPERFÍCIE:	11.016,7 ha	
MUNICIPIS:	Bassella, Oliana, Peramola	

Figura 16.1: Perfil del nucli d'Oliana, el més gran de la unitat, retallat amb les serres prepirinenques de les Canals i de Turp

Trets distintius

- Porta del Pirineu per la vall del Segre, via d'accés a la conca alta del riu Segre des d'Andorra fins a la Cerdanya.
- Paisatge mediterrani continental solcat per la verda vall del Segre.
- L'horta i els conreus a banda i banda del riu Segre, entre Oliana i Peramola, combinats amb l'abundant vegetació de ribera i amb el retall en el cel dels cingles calcaris que determinen el final del congost del Segre. L'estructura d'aquest mosaic agroforestal de la plana agrícola confereix notables contrastos cromàtics estacionals.
- El paisatge agrícola dinàmic i ben conservat dels poblets del pla de Tragó, com Peramola, Tragó i Nuncarga.
- Paisatge fluvial marcat decisivament per les obres hidràuliques, com per exemple la cua del pantà de Rialb, que inunda part de la plana.
- Les boires que baixen del pantà d'Oliana, permanents a l'hivern.

Principals valors en el paisatge

- Els cingles de les serres de Sant Honorat, de les Canals i el Roc de Rumbau, vistos des de l'horta d'Oliana, on els pobles tenen una estructura compacta que contrasta amb els vistosos rocs calcaris de fons, com el Forat del Corb, el roc de Cogul o el Roc del Ros, entre d'altres.
- Els patrons cromàtics de l'horta i la riquesa vegetal dels boscos de la ribera del Segre.
- La visió de la vall diagonal d'Oliana, la sortida del riu Segre des del grau d'Oliana i els meandres per la ribera des de la serra d'Oliana.
- La conca de la Ribera Salada i els nombrosos masos, característics de la terra baixa, escampats per la seva plana agrícola.
- L'església de la Mare de Déu de Castell-Ilebre i l'antiga vila d'Oliana.
- La panoràmica del mosaic agroforestal de la plana i dels pantans que es té des del Roc de Rumbau o des de Mirambell.

Figura 16.2: Aquesta és la imponent visió dels paratges de la Rodalia d'Oliana, preludi dels replers pirinencs que s'amaguen Segre amunt

Figura 16.3: El Segre, al pont de Tragó, gaudeix d'una notable vegetació de ribera que contrasta amb les cingleres de les Canals, al nord

Figura 16.4: El poble de Nuncarga s'enfila disseminat als petits turons entre les àmplies planes agrícoles de Cabana i Palau, vora el Segre

Figura 16.5: El poble de Peramola manté el seu aspecte compacte i alterós sobre el barranc homònim i sota els Rocs de Cogul i Rumbau

Elements naturals que constitueixen el paisatge

La Rodalia d'Oliana és la porta dels Pirineus pujant per la vall del Segre. Situada al marge esquerre de la plana que s'obre tot just quan el riu Segre deixa enrere els engorjats, els cims calcaris i les cingleres dels Prepirineus. És un territori marcadament mediterrani quant a la vegetació i les formes de relleu i que té forts lligams amb els pobles de la unitat veïna del congost del Segre, tant culturalment com pel que fa a les activitats del sector primari.

La supraestructura del paisatge es basa en el plec anticlinal d'Oliana, de gran rellevància al ser un dels pocs plecs de rerepaís. Aquesta estructura, producte dels esforços del mantell del Montsec, aquí expressat en la muntanya del Coscollet, damunt dels materials de reblliment de la Depressió Central, constitueix una veritable unitat fisiogràfica. Des de l'extrem nord-est de la Vall d'Aran (a la comarca del Solsonès) fins a la serra de Sant Marc, l'anticlinal esventrat per l'acció erosiva del riu Segre i dels seus afluents menors, constitueix un bressol de terres dúctils envoltat de crestalls.

Figura 16.6: Les cingleres de la serra de les Canals són visibles des de gairebé tots els racons de la unitat i són la porta dels Prepirineus i del congost del Segre

Més al sud, el riu Segre rep dos afluents modestos, la Ribera Salada, per l'esquerra, des del Solsonès, i el Rialb, per la dreta, des del Pallars Jussà i la Noguera. Ambdós configuren aquest tram de la vall fluvial del Segre, com un entorn obert d'importants planes al·luvials. El Segre és un riu de règim nivo-pluvial pirinenc amb un cabal màxim cap al mes de maig, tanmateix la important regulació del riu a partir de l'embassament d'Oliana i en especial del de Rialb, fan que a partir d'aquest punt perdi bona part del règim irregular que el caracteritza al

seu curs alt. Justament, la unitat de la Rodalia d'Oliana es troba, en bona mesura, encaixada entre aquests dos grans pantans.

L'àmbit de transició entre el Prepirineu i les terres baixes de la Depressió Central fan que aquesta unitat es caracteritzi per unes variables climàtiques pròpies del clima mediterrani d'influència continental. Les temperatures mitjanes anuals, que volten els 12-13°C, experimenten escasses variacions internes i només en un reduït indret de la Serra d'Aubenc, proper a Cortiuda, a l'extrem nord-oest de la unitat, disminueix aquesta mitjana, amb valors d'entre 10 i 11°C. Les precipitacions mitjanes anuals disminueixen a mesura que hom s'allunya de la muntanya; d'aquesta manera, al terç nord de la unitat, que és la zona més muntanyosa, és on es registren les majors acumulacions de precipitació, entre 700 i 750 mm anuals; les quantitats més reduïdes tenen lloc al terç meridional de la unitat, a la vall del Segre, aigües avall de l'aiguabarreig amb la Ribera Salada, amb valors que oscil·len entre els 600 i els 650 mm anuals.

Figura 16.7: Fora de les zones més planes, marcadament agrícoles, el mosaic de boscos, prats i roquissars és omnipresent, com als estreps orientals de la muntanya de Sant Marc

El paisatge vegetal ha estat modificat per la important presència dels cultius, que han configurat l'actual mosaic agroforestal. Moltes d'aquestes terres actualment abandonades es recobreixen d'extenses pinedes de pinassa (*Pinus nigra* subsp. *salzmannii*) que, a la vegada, han experimentat incendis tot passant a fases de brolles de romaní (*Rosmarinus officinalis*) i timonedes (*Timus vulgaris*) amb foixarda (*Globularia alypum*) i bufalaga (*Thymelaea tinctoria*), especialment amb els antics incendis que van afectar les serres d'Aguilar, fins al cim de Sant Marc, o l'obaga de la serra d'Oliana. Hi ha però algunes raconades que per la situació obaga o abrupta conserven clapes de carrasca (*Quercus rotundifolia*) i de roure valencià (*Quercus faginea*).

Un dels trets distintius que fins fa pocs anys destacava en aquesta unitat era el magnífic bosc de ribera aigües avall d'Oliana, concretament a Bassella. Malauradament, bona part d'aquests valors naturals han quedat sota el pantà de Rialb.

Evolució històrica del paisatge

Aquesta unitat comprèn tota la plana d'Oliana, que s'estén de nord a sud al llarg de la ribera del Segre, entre la serra d'Aubenc i la del Pubill. Es troba al sud del grau d'Oliana, on la vall del Segre s'obre després de la presa del pantà d'Oliana.

Figura 16.8: L'entorn de Cortiuda forma un interessant enclavament entre la serra d'Aubenc, Sant Honorat i la Roca del Corb, l'espai de característiques més prepirinenques de la unitat

Històricament aquest territori ha estat un espai tampó de les successives societats que s'han implantat o han passat pel sud dels Pirineus. Les primeres referències al nom d'Oliana són romanes, i parlen de la seva important localització en l'inici de la via que anava vers la Cerdanya.

El caràcter d'espai de frontera va quedar palès durant el domini musulmà de la Catalunya Nova, donada la proximitat a les fortificacions cristianes pirinenques i al relatiu fàcil accés des de Balaguer, que permetia constants escaramusses. Però la documentació escrita més antiga que permet seguir els diferents llinatges i els canvis de propietat de les terres apareix a partir de la donació del comte Ermengol a la catedral d'Urgell, el 1126. És en aquests temps quan els Caboet bastiren el castell d'Aguilar per defensar-se de les ràtzies musulmanes i per anar colonitzant la plana. Se cercaven llocs estratègics damunt de

turons situats a prop dels llocs de pas i l'espai del voltant era arrasat per poder defensar millor les posicions, un dels molts motius pels quals les comunitats d'esclerofil·les han arribat tan malmeses fins als nostres dies.

Les disputes entre el llinatge del castell de Cardona i la catedral de la Seu foren una constant que s'aturà el 1552 amb la propietat dels darrers, que s'allargaria fins a les darreries de l'antic règim. Aquest bescanvi de mans de les propietats de bona part del territori de la unitat tenia un reflex en el paisatge ja que, en bona mesura, les disputes sempre queden reflectides en actes de roturació de terres, abandonaments forçats d'hisendes o incendis provocats per causes polítiques, entre d'altres expressions que determinen fortament les condicions de moltes de les terres ermes i aspres actuals. D'altra banda, el cultiu de la vinya i l'olivera, dels quals encara ara se'n té testimoni viu en el paisatge, tenen l'origen en aquest dilatat període.

Figura 16.9: Les masies són elements definitoris del paisatge de la unitat i avui només les més allunyades, com aquesta de Cortiuda, mantenen vestigis dels conreus d'oliveres i de fruita seca, de molta més tradició en aquestes terres en temps passats

El paisatge tradicional ha estat configurat per un fort desenvolupament de l'agricultura i la ramaderia. Importants ramats d'oví pasturaven els prats dels cims de les muntanyes i els que s'havien obert a partir de cremes als seus vessants. La plana d'Oliana però, sempre ha estat una àrea de vocació agrícola per la presència de sòls fèrtils i disponibilitat d'aigua. Els tipus de conreus que s'hi donaven eren molts i variats; en una de les descripcions de Zamora hi ha una relació detallada dels productes que s'obtenien del camp d'Oliana:

«Los frutos principales son: vino de mediana calidad, aceite bueno y unas mil libras de seda, cuya cosecha va en aumento [...]. Se coge

mucha fruta de todos géneros [...] prueban bien los manzanos y melocotones [...]. También se cogen [...] otras frutas tempranas y tardías [...]. De esas frutas hacen los orejones y ciruela pasa, de los que hacen un comercio con la capital y otras ciudades [...]. Se coge cáñamo y un poco de trigo.» (Francisco de Zamora, 1788)

D'aquesta manera es pot descriure el paisatge del segle XVIII, compost per una horta extensa i verda vorejant les riberes del Segre, que s'estenia per la plana en forma de cultius de secà, arbres fruiters i moreres i s'enfilava pels vessants propers en bancals ocupats per vinyes i camps de cereals a les valls annexes, deixant pels terrenys més elevats i eixuts les magres pastures i els escassos retalls de bosc.

Una bella descripció d'Oliana i les seves rodalies és la que es desprèn a continuació en paraules de Madoz:

«La circunstancia de estar asentada la población sobre una colina, hace que domine todo el valle, y si bien carece de su dilatado horizonte, la vista sin embargo se deleita contemplando el hermoso panorama formado por la verdura del llano, la abundancia de las aguas y lo pintoresco de los dos órdenes de peñascos, que con mil variadas figuras se levantan magestuosas por el oeste y son los últimos estribos del bajo Pirineo, en el curso del Segre.» (Pascual Madoz, 1845)

Tornant novament a les activitats tradicionals, cal assenyalar que en la ramaderia de la zona no només s'hi tenia ovelles, sinó que també era molt important el bestiar de peu rodó, que era emprat en les feines del camp. De fet, a Oliana se celebrava una de les fires més famoses dedicada a la cria i al comerç d'aquest tipus de bestiar.

Les clapes de bosc que acompanyaven conreus i prats estaven formades per roures, alzines i pins, una vegetació pròpia d'un clima amb un fort caràcter mediterrani. El bosc s'explotava per a l'extracció de fusta i carbó, però no amb la mateixa intensitat que en altres àrees, ja que aquí els terrenys forestals ja havien estat convertits a l'agricultura molts anys abans.

El mateix autor, Madoz, fa una ràpida visualització de l'organització del terme d'Oliana a mitjan segle XIX, d'on deia que:

«[...] el terreno es en parte secano, parte de regadio y de monte, en el primero generalmente la tierra es ligera y pedregosa; en el segundo hay una porcion de tierra arenosa y otra de miga y consistencia; en el tercero todo lo que se llama Obaga ó parte umbria, cuya tierra es muy pròvida para la vegetación y la restante es bastante esteril, siendo los pastos un tanto agrios. [...] Sólo se crían pinos en los montes comunales del noroeste [...].» (Pascual Madoz, 1845)

Aquesta última descripció és molt semblant a la que també realitzà ell mateix del poble de Peramola, del qual afirmava que:

«[...] el terreno es peñascoso, montañoso y llano de mediana e inferior calidad: tiene tambien varios huertos que se riegan con las aguas de la fuente de la Acequia, y mucho arbolado de pinos.» (Pascual Madoz, 1845)

Oliana continua sent una zona agrícola important, i malgrat que molts dels conreus tradicionals han desaparegut, molts altres encara hi romanen, com ara l'olivera, la vinya i els ametllers. El cereal és un dels cultius que també continua present i la ramaderia s'ha orientat cap a la cria de boví i equí per a la producció de llet i carn.

La minva de les activitats tradicionals ha permès el creixement del bosc de pinassa, ja sigui replantat o afavorit per part dels propietaris forestals a fi d'obtenir rendes que d'altra manera no serien possibles d'assolir. Aquest abandonament tutelat del paisatge l'ha transformat en un medi forestal que pràcticament no s'havia vist mai abans, deixant-lo en un estat de vulnerabilitat molt alta enfront dels incendis forestals.

La irrupció de noves activitats, a partir del segle XX, també ha comportat canvis en el paisatge. Polígons industrials, com el de la fàbrica de Taurus fundada l'any 1962 a Oliana, piscifactories, eixos de comunicació i obres hidroelèctriques, principalment el pantà d'Oliana, inaugurat l'any 1959 i el de Rialb el 1999, han provocat una evolució del paisatge, amb nous elements en el territori de gran transcendència visual, però també econòmica i funcional. El dic de la presa del pantà d'Oliana i la cua del pantà de Rialb, amb la futura contrapresa són un clar exemple d'aquests nous paisatges.

Figura 16.10: Les obres per domesticar l'aigua del Segre han tingut, des de fa molts anys, la finalitat d'obtenir més rendiment de les terres de conreu, com aquests camps a la vora del riu entre Tragó i Oliana

Paisatge actual

El territori de la Rodalia d'Oliana manté un marcat aspecte agrari, tant pel que fa a les notables extensions hortícoles properes a Oliana com a la proliferació d'extenses granges i explotacions agroramaderes a les àmplies planes de les depressions del Segre i de la Ribera Salada i a l'altiplà situat a l'extrem meridional de la unitat. Aquestes extensions de camps de cereals formen part d'un notable mosaic agroforestal que s'estén arreu de la unitat, en el qual s'hi troben extenses pinedes i rouredes segons l'orientació dels vessants, així com una interessant vegetació de ribera a les ribes del Segre, la Ribera Salada i a les àrees inundades i humides de la cua de l'embassament de Rialb.

El paisatge característic de la unitat és un mosaic agroforestal. A diferència d'altres unitats plenament pirinenques, la Rodalia d'Oliana destaca per la important superfície d'usos agrícoles: 24,7% de conreus de secà i 2,7% de regadiu. Però també es detecta una certa naturalització del paisatge en els antics conreus abandonats, per això la majoria del 26,5% de bosques i prats existents se situa en antigues feixes. Un terç de la superfície està ocupada per pinedes de pinassa que, sumades al 5,6% de boscos de caducifolis i el 3,6% d'escleròfiles, componen un paisatge forestal fora de les zones més planes i del fons de vall.

Figura 16.11: La cria intensiva d'animals és una activitat molt arrelada avui a Oliana, tant pel que fa a les espècies ramaderes més comunes com també a peixos com per exemple la gran piscifactoria de l'empresa Truchas del Segre, al municipi de Peramola

La construcció del paisatge actual gira al voltant de dues zones amb especialitzacions econòmiques diferenciades: Oliana, amb major diversificació productiva i abocada als serveis a l'entorn de la carretera

C-14, i les rodalies de Peramola, eminentment agrícola. A Oliana aquesta diversificació econòmica s'ha traduït en el territori amb la creació d'indústries com la fàbrica d'electrodomèstics Taurus, l'empresa més gran de l'Alt Urgell, i altres empreses del polígon industrial. També té una arrelada presència a la ribera del Segre la piscifactoria de l'empresa Truchas del Segre, així com tot un seguit d'equipaments de serveis que es van instal·lant a redós de la vila. Altres equipaments turístics com el Motocròs Parc, situat a prop de Bassella, l'àrea de bany d'Ogern i les activitats extractives al llit de la Ribera Salada també juguen un paper protagonista en aquests paisatges.

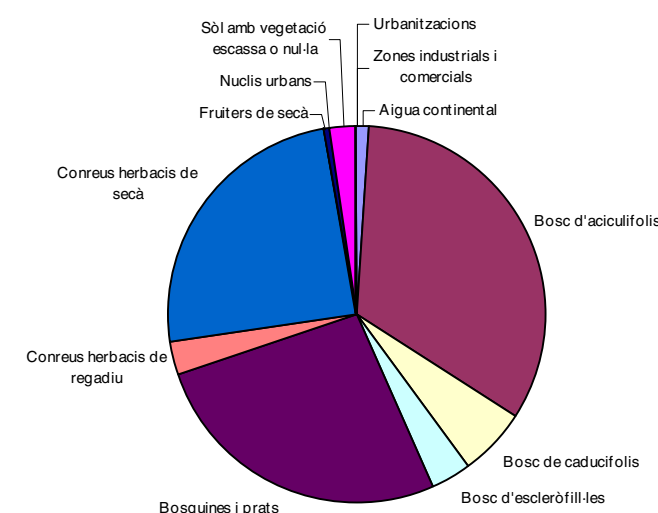

Figura 16.12: Les àrees més planes de la Rodalia d'Oliana es caracteritzen per la implantació de l'agricultura de regadiu destinada a la ramaderia intensiva, que ha de compartir espai amb les noves infraestructures de comunicació que s'hi estan construint, mentre que les terres més muntanyoses queden abandonades i el continu forestal cada cop pren més extensió

En canvi, el pla de Tragó, nucli central dels conreus de la unitat, situat entre els vèrtexs que representen els pobles de Tragó, Peramola i Nuncarga, és l'expressió d'un paisatge agrícola encara dinàmic i molt ben conservat. Més al sud es barregen els camps de cereals amb els farratgers al llarg de la riba dreta del Segre, entre el pla de Cabana i el meandre dels plans de la Clua. La majoria d'aquesta terrassa al·luvial s'ha perdut amb l'expropiació dels terrenys per a la construcció de l'embassament de Rialb, que ja els ha arribat a inundar.

La resta del territori presenta el paisatge característic de la Catalunya Central, amb relleus suaus però molt trencats per torrents, que separen els altiplans situats entre els drets vessants d'obaga i solana. Destaca el gran nombre de masies disperses pel territori, especialment a la

conca de la Ribera Salada, amb terres de conreu al seu redós, separades entre elles per pinedes. Una tortuosa xarxa de camins veïnals permet l'accés a aquest hàbitat dispers que, cada cop més, canvia l'explotació tradicional de la propietat pel turisme rural com a principal generador de rendes.

Grans usos i cobertes del sòl.

Font: Elaboració pròpia a partir de la cartografia d'usos i cobertes del sòl (ICC)

Expressió artística del paisatge

La literatura de la Rodalia d'Oliana queda marcada per les obres de Joan Lluís i Pallarès (Montardit de Dalt 1912, Barcelona 1999) que, malgrat haver dedicat gran part de la seva obra al Pallars, també dedicà una important producció a l'activitat raiera de la vall de Segre, amb inevitables referències a Oliana i les seves rodalies. Altres autors més contemporanis, com Josep Espunyes (Peramola, 1942), han deixat mostres de poesia inspirada en l'entorn, com *Notes mínimes d'un paisatge*, *Alt Urgell*, *plany i passió* i novel·les com *Hora foscant a la ribera*, així com també escrits de recerca com *Trabuç i pedrenyals: aproximació al bandolerisme de l'Alt Urgell* i *Segrada: motarrots i llegendes de l'Alt Urgell*.

Un altre escriptor de referència per entendre l'imaginari i la cultura pirinenca és Joan Obiols (Peramola, 1952), autor d'una abundant

producció literària en la recerca de la identitat dels homes i dones del Pirineu que ens ha deixat magnífiques descripcions de paisatges reals i humans en obres com *Esvorancs, fets i llegendes de la muntanya* (1987), *Marrades. Màgia i realitat a la muntanya* (1989), *El desert verd. Imatges de la muntanya* (2000) i *L'infern dolç* (2003). Cal destacar l'obra poètica de l'olienenc Jordi Pasques (Oliana, 1964), estudiós del patrimoni arqueològic, toponímic i natural del Pirineu, concretament els seus *llibres De bosc espès... ara el temps* (1990) i *Segre endins* (2000).

Per acabar, no s'ha d'oblidar el gran il·lustrador, Francesc Riart «Rotxé», també de Peramola que, juntament amb l'activista cultural Antoni Roca, ha estat un gran ambaixador de les terres urgellenques i del seu esperit, ben plasmat a les seves obres.

Valors en el paisatge

El valor connector del bosc de ribera a prop d'Oliana i als plans de Tragó, és un dels valors naturals d'aquest paisatge, tot i que part dels boscos de ribera situats més al sud, entre els meandres de la Clua i Santa Llúcia de Tragó, han quedat inundats per les aigües del Segre amb la construcció del pantà de Rialb.

L'anticlinal esventrat d'Oliana té un gran valor des del punt de vista geològic i geomorfològic. A més, les obagues que s'arraconen als seus extrems contenen valuosos retalls de boscos d'alzines i roures que s'enriqueixen de biodiversitat quan s'encaixen en la multitud de torrents que els creuen. Els boscos de ribera del tram de la Ribera Salada entre Ogern i Bassella, on entra al pantà de Rialb, tenen també un alt valor natural i estètic.

Les àrees incloses al Pla d'espais d'interès natural (PEIN) es redueixen a una petita superfície de la Serra d'Aubenc, situada a l'extrem nord-oest de la unitat. La xarxa Natura 2000 ha incrementat enormement la superfície protegida de l'àmbit, creant els espais de la Serra d'Aubenc i Roc de Cogul, considerat com a zona d'especial protecció per a les aus (ZEPA), i de la Ribera Salada.

El riu Segre i els elements que s'estructuren al seu entorn conformen els principals **valors estètics** del paisatge d'aquesta unitat. La plana hortícola d'Oliana, al marge esquerre del riu, i els plans de Tragó i Palau, a la dreta, són una harmònica combinació de conreus de regadiu i secà solcats per la cinta d'aigua ben delimitada per les arbredes de les riberes.

Un altre element característic que compona el fons escènic de la unitat són els primers cingles pirinencs de la mola de Sant Honorat i de la serra de les Canals. El contrast entre l'aspra i el color de la roca calcària amb la verdor de la plana es veu matisat pels relleus eixuts i

de vius colors que imprimeix la geologia en els contraforts d'aquests relleus.

Més al sud, al tram final de la Ribera Salada, apareix un element característic de la terra baixa però inèdit en molts territoris del Pirineu: l'establiment de grans masos. Aquests casals, herència d'uns temps en què l'agricultura era més profitosa, creen uns patrons de trames i textures en el paisatge producte de la combinació de camps oberts entre els boscos de coníferes mediterrànies que, en molts casos, han succeït antics conreus de vinyes. El patrimoni arquitectònic d'aquests masos també és, doncs, un important valor a destacar.

Les boires, persistents a l'hivern, també formen part d'aquest paisatge; s'enganxen al fons de la vall tot seguint el curs del Segre i s'aturen abruptament al grau d'Oliana, d'on prové l'aire fred que les genera. A l'estiu, en canvi, les olors de les plantes aromàtiques mediterrànies barrejades amb la pols de la sega i la humitat dels camps de panís i alfals de la ribera, són signes d'identitat d'aquest paisatge agrícola, que a vegades recula en favor de les olors de la pinassa seca i de l'aire rescalfat que puja per les solanes dels tossals.

Juntament amb les boires i les olors de diferents espècies vegetals, les valls defineixen, en part, el paisatge de la Rodalia d'Oliana, tant per la geomorfologia més o menys accidentada com pel sentiment identitari i de pertinença que desperten en l'imaginari col·lectiu de la població. En aquest territori, destaquen les valls obertes d'Oliana i de la Ribera Salada, que han condicionat a la població ha organitzar-se en una successió lineal de nuclis al llarg del riu, i a equilibrar la importància dels recursos ramaders i agraris. Ambdues valls presenten un caràcter rural, ja que tot i haver-hi assentaments urbans consolidats, aquests o bé conserven la imatge tradicional de conjunt i han patit pocs creixements urbanístics, o bé els nuclis urbans estan en procés d'abandonament.

Entre les singularitats estètiques de la Rodalia d'Oliana hi ha un gran nombre de pobles amb un elevat valor estètic. Es tracta d'assentaments urbans situats en zones amb pendent, a mig vessant de les valls més tancades, que han sabut conservar un caràcter vernacular i una imatge de conjunt singular caracteritzada per la seva estructura compacta, amb el campanar que destaca per sobre d'altres construccions, i prats de dall, conreus abancalats o feixes, segons les zones i recollint la tradició ramadera de l'àmbit d'estudi, que voregen el nucli urbà i el separen de les masses forestals. Dins d'aquesta categoria destaquen nuclis com Altès i Tragó. Altres nuclis, com ara la Clua, es diferencien per estar assentats a dalt de petits turons o cims que condicionen la seva fesomia, on normalment destaca el campanar situat al capdamunt del turó. Són fàcilment visibles.

La unitat ha estat històricament una important zona de pas seguint el congost del Segre, per això hi ha un nombre elevat de torres i castells, molts dels quals es mantenen en estat ruïnós, però que confereixen

Figura 16.13: El conjunt format pel Segre, les seves riberes i les muntanyes prepirinenques és d'un notable interès estètic. A la fotografia, el Segre a l'antic pont entre Bassella i Aguilar

un gran **valor històric** al paisatge. Els més importants són el castell i l'antiga vila d'Oliana i el Castell-Ilebre, ambdós situats dins dels límits de la unitat del Congost del Segre. Entre la resta de construccions defensives es troba el castell i poble d'Aguilar i el castell de Peramola, del qual només queden alguns vestigis en alguns edificis (el Casino i Cal Racó). La torre dels Moros de Peramola també és una construcció que deixa empremta en el paisatge, i encara que actualment es trobi en ruïnes, fou habitada fins al segle XIX.

Pel que fa als temples religiosos, destaca el de Sant Serni de la Salsa, a Bassella, que és un edifici d'una sola nau. A Peramola, són de reconeguda importància el de Santa Llúcia de Tragó, també d'una única nau, i el de Sant Miquel de Peramola, amb l'absis exterior ornamentat amb detalls llobards.

Altres mostres d'arquitectura civil de rellevància paisatgística històrica són els ponts per creuar el curs del riu Segre i els seus afluents. Queden algunes restes del pont d'Ogern sobre la Ribera Salada, d'origen romànic, i del pont de Peramola (o d'Oliana), del que un tram d'un dels seus arcs originaris es troba a sota del nou pont.

Pel que fa als **valors productius**, a la Rodalia d'Oliana destaca la Denominació d'Origen Protegida (DOP) del formatge i de la mantega de l'Alt Urgell i la Cerdanya, com a distintiu d'origen i qualitat agroalimentària.

Els **valors socials** se centren en el mercat d'Oliana i en l'interès creixent pel turisme rural de baixa densitat de la Ribera Salada. Algunes activitats

Figura 16.14: L'església de Sant Serni de la Salsa té un gran valor artístic, social i simbòlic i ofereix un conjunt de gran bellesa que, per altra banda, s'ha vist alterat per la instal·lació d'algunes granges de grans dimensions a les seves proximitats

esportives com l'ala delta i el parapent troben en aquests paisatges emplaçaments idonis per a la seva pràctica, així com el trial i el motocròs.

Finalment, els **valors simbòlics** de la Rodalia d'Oliana tenen molt a veure amb els de la unitat veïna del Congost del Segre. El simbolisme

Figura 16.15: La cua de l'embassament de Rialb ja ha inundat les millors terres de conreu i alguns pobles de la riba del Segre. Pobles com la Clua, tot i salvar-se de les aigües, han vist com el seu entorn canviava radicalment

d'Oliana rau en el fet de ser la porta del Pirineu per la vall del Segre, fet que s'ha manifestat en el paisatge al llarg de la història amb la construcció de notables torres de defensa i castells. Les nombroses ermites, la sortida dels rais a aigües més tranquil·les, la por al pantà pels fets del 1982 o, fins fa molt pocs anys, el final de la carretera bona de camí cap a Andorra, també formen part del simbolisme de la unitat, entre altres coses.

Però si hi ha un valor simbòlic recent que ha marcat la vida de centenars de persones en relació amb els seus records, experiències viscudes i paisatges que no retornaran. És el cas de la població de Tiurana, que va haver de ser traslladada al costat de l'ermita de la Mare de Déu de Solers l'any 1999, per tal de permetre la inundació del pantà de Rialb. Aquest municipi, tot i estar a la comarca de la Noguera i, per tant, fora dels límits de la unitat, es troba molt a prop de la demarcació de l'Alt Urgell. Dins de la unitat també hi ha hagut desnonaments importants a la Clua, Castellnou de Bassella, Campabadal, Bassella i Aguilars.

Principals rutes i punts d'observació i gaudi del paisatge

El riu Segre és l'eix fluvial que vertebrava la unitat i que la travessa de nord a sud, obrint-se pas des dels relleus accidentats del Prepirineu als relleus suaus de transició cap a la plana lleidatana. Seguint el seu curs, la carretera C-14 de la Seu d'Urgell a Lleida, representa la principal via de comunicació de la unitat; a partir d'aquesta neixen els ramals secundaris que porten a molts dels punts d'interès paisatgístic de l'àmbit, destacant la C-26 de Bassella a Solsona i la LV-5118 que porta a Peramola.

Itineraris d'interès paisatgístic cartografiats:

Congostos prepirinencs del Segre: A causa del relleu planer de la zona central d'aquesta unitat, els millors miradors es troben en els indrets elevats que la circumden pel seu costat nord, a banda i banda del grau d'Oliana. Alguns d'aquests indrets són l'antic emplaçament de la vila vella d'Oliana, al qual s'arriba per una pista sense asfaltar que parteix del nord de la vila nova, i la Mare de Déu de Castell-Ilebre, santuari localitzat en un indret amb unes panoràmiques privilegiades sobre la unitat, el grau d'Oliana i l'embassament del mateix nom. Per arribar-hi, cal prendre la carretera LV-5118 que porta de Peramola a l'indret del grau d'Oliana, i transcorreguts tres quilòmetres, cal seguir a la dreta fins a l'Hostal del Boix, des d'on una pista que ressegueix el peu de la paret del Roc de Rumbau porta fins al santuari.

GR-1, el sender transversal: Aquest itinerari de gran recorregut travessa el Prepirineu català, passant per les unitats de la Rodalia d'Oliana, Vall de Rialb, Conca de Tremp i Montsec i travessant alguns dels congostos més espectaculars i feréstecs d'aquesta zona, com Mont-rebei o

Figura 16.16: La pujada a la Mare de Déu de Castell-Ilebre permet observar un bon tram de la vall del Segre

Tresponsos. El sender creua la unitat de paisatge des de la serra de Sant Just fins el Roc de les Dues, passant per Oliana, el Pla de Tragó i Peramola. Si es segueix es podrà gaudir dels contrastos de la plana agrícola envoltada pels impressionants rocs calcaris.

Altres itineraris d'interès paisatgístic:

Des del poble de Peramola hi ha una ruta a peu senyalitzada, d'uns nou quilòmetres i 335 metres de desnivell, que permet l'ascensió a la roca del Corb, travessant un entorn muntanyenc amb congostos i vistoses formacions rocoses com el Forat del Corb, el roc de Cògul o el Roc del Ros. Antics masos i forns abandonats mostren l'ús humà passat d'aquestes terres. Durant el trajecte s'albiren també àmplies panoràmiques de la contrada. Aquesta ruta alterna trams plans amb pujada, en la primera hora, però després acaba planejant i baixant fins a Peramola.

Punts d'observació i gaudi del paisatge

A l'extrem sud de la unitat, el poble de Mirambell (nº 72), al qual s'arriba per un ramal asfaltat que neix de la carretera C-14 entre Oliana i Ponts i que porta al nou nucli de Tiurana, resulta un excel·lent mirador de la unitat des de la seva posició elevada de la serra de Pubill. Des d'aquí es domina la vall del Segre, (inundada parcialment per l'embassament de Rialb), els Plans de Palau i de Tragó, la vila d'Oliana i les imponents serres d'Aubenç i de Turp, ja a la unitat del Congost del Segre. Una taula d'orientació situada en una plaça del petit poble permet reconèixer molts dels punts que des d'aquesta balconada es poden albirar.

L'església de la Mare de Déu de Castell-Ilebre (nº 75) està emplaçada dalt d'una aresta rocallosa, envoltada d'altres edificacions de l'antic castell que controlava la plana d'Oliana. Molt a prop, a l'altra banda del

Figura 16.17: La taula d'orientació situada al poble de Mirambell permet gaudir, des de la seva privilegiada situació, d'una de les millors panoràmiques de la Rodalia d'Oliana i reconèixer molts dels seus punts més emblemàtics, tant de la plana com del murallam muntanyenc que la tanca pel seu extrem nord

riu Segre, seguint la carretera local que surt des d'Oliana cap a Les Anoves i poc després d'enfilars les primeres pendents, hi ha un ramal a mà esquerra que porta a Sant Andreu del Castell (nº 76), l'església i les ruïnes del castell que marquen l'antic emplaçament de la vila d'Oliana. La construcció s'erigeix sobre un promontori rocós que domina tota l'horta d'Oliana regada pel riu Segre.

Finalment, des de Peramola, seguint el sender GR-1 en direcció al Tossal de les Dues, es pot pujar al tossal de Sant Marc, on s'hi troba el mirador de Peramola (nº 70), que té unes vistes excel·lents sobre les planes agràries de Palou i Tragó, el nucli d'Oliana (a l'extrem oposat de la plana) i les canals rocoses que tanquen les visuals al nord. A més, en direcció est, es pot observar també la vall del riu Rialb fins a Comiols i la forma zigzaguejant del pantà al sud.

Dinàmica actual del paisatge

La Rodalia d'Oliana és una unitat de la terra baixa caracteritzada per la presència d'un destacat nucli industrial i de serveis al voltant d'Oliana, on es concentren bona part dels habitatges. El turisme no és una activitat predominant i tampoc queda reflectida en el paisatge, a excepció dels canvis que es produeixen a nuclis i masos de la Ribera Salada i de les activitats esportives als pantans. Les explotacions agràries predominants són de petites dimensions i la ramaderia bovina i l'aviram són les més nombroses.

Fins els anys seixanta els conreus principals eren els cereals, la bleda-rave i la carbassa, i hi havia bestiar boví i porcí. Dels anys seixanta

ençà, coincidint amb la implantació de la indústria, el panorama agrícola ha canviat força. La mecanització del camp ha permès ampliar els terrenys de conreu, per bé que el nombre de pagesos que viuen només de l'agricultura ha minvat força. Les explotacions han disminuït en nombre, però han augmentat en extensió, afavorint al producte més important, les patates. Altres productes destacables pel que fa al regadiu són l'alfals i els naps o el farratge d'hivern que planten als camps de les patates. Al secà hi ha cereals (ordi i civada) i farratge.

La implantació de granges agrícoles de grans dimensions ha comportat també un seguit d'impactes paisatgístics, degut als materials constructius emprats, poc integrats amb el cromatisme de l'entorn. Respecte al poblament, la dinàmica més recent d'aquesta unitat ha fet que Oliana s'hagi convertit en un notable centre industrial, gràcies, en bona part a l'empresa Taurus i a la creació de petites indústries, i de serveis, sense veure alterat de manera greu el seu perfil tradicional de nucli compacte amb el referent visual del campanar de l'església. La llarga travessia urbana de la carretera C-14 s'ha convertit en una artèria comercial i dinàmica. Tot i que provoca que els accessos al nucli presentin un aspecte desendreçat. Els afores del nucli urbà han experimentat una proliferació de garatges, tallers, magatzems i indústries, especialment pel costat més proper a la plana al·luvial del Segre, mentre que pel costat de llevant s'ha donat un creixement més de tipus residencial, amb l'aparició d'una urbanització.

A Peramola, el segon nucli pel que fa a entitat de població, hi ha hagut un creixement residencial d'alguns barris de cases unifamiliars, més aviat disperses, i de tipologia constructiva heterogènia. Tot i això, el perfil del nucli antic es manté sense que s'hagi vist alterat de manera

Figura 16.18: Oliana és el nucli més gran, el que més ha crescut i el que concentra més activitat econòmica de la unitat, amb barris de nova creació i un polígon industrial que ha anat guanyant terreny a la fèrtil plana al·luvial que l'envolta

Figura 16.19: Peramola ha vist com darrerament han crescut barris nous al seu voltant que, ara per ara, no acaben d'integrar-se amb l'entorn i el nucli antic, però segueix mantenint el seu caràcter rural vora els plans agrícoles de Tragó i Palau, sota el Roc de Cogul

greu, mantenint la compacitat urbana i l'estructura laberíntica del traçat dels carrers del casc antic. Un dels elements arquitectònics més emblemàtics del poble, la torre dels Moros, situada al sud del nucli, no es troba en massa bon estat de conservació.

Ogern ha experimentat una dinàmica de creixement gràcies a la potenciació de la carretera C-26 com a via prioritària dins del trajecte entre l'àrea metropolitana i Andorra, cosa que ha fet que hagin sorgit alguns allotjaments, establiments de restauració i de venda de productes artesans d'alimentació, juntament amb la proliferació d'habitatges de segona residència, que trenquen el caràcter agrupat i compacte del nucli i la seva tipologia constructiva. A més, també ha afavorit l'aparició d'alguna activitat relacionada amb el sector industrial. La plana al·luvial de la Ribera Salada, entre la C-26 i el curs fluvial, s'ha mantingut fins ara lliure de la implantació de construccions i d'infraestructures, mantenint el seu ús agrícola i hortícola.

La resta de nuclis de població han experimentat lleugers creixements que no han alterat, o ho han fet de manera poc destacable, els perfils tradicionals dels pobles, la tipologia urbana compacta o les tipologies constructives vernaculars, basades en les edificacions de pedra de coloració marronosa i les teulades de teula. Nuncarga i Tragó són els nuclis que estan experimentant una dinàmica urbanística més activa pel que fa a la proliferació de noves construccions, que aporten heterogeneïtat al seu aspecte visual. Alguns d'aquests nuclis, especialment aquells que han vist les seves vies d'accés afectades per la construcció de l'embassament de Rialb, han experimentat una millora dels seus accessos des de la carretera principal, la C-14, amb la construcció del viaducte de Nuncarga, sobre el riu Segre, i la

Figura 16.20: El poble d'Ogern intenta atraure els viatgers que utilitzen la C-26 per anar cap al Pirineu i a Andorra i es van obrint petits comerços i allotjaments turístics sempre intentant no traspasar la carretera i mantenir els horts que s'estenen a la vora de la Ribera Salada

carretera perimetral que uneix Oliana amb Ponts (poble ja fora de l'àmbit de l'Alt Pirineu i Aran).

També cal tenir present la proliferació d'algunes construccions modernes amb volums, colors i materials que contrasten amb els tradicionalment emprats i no s'integren de forma harmònica en el paisatge. Cal mencionar també les alteracions derivades de la localització d'activitats esportives d'oci, com el circuit de motocròs de Bassella.

Finalment, les grans obres hidràuliques, com la presa de Rialb, han provocat un canvi substancial en el paisatge. La cua del pantà, que inunda bona part de la plana al·luvial, pot esdevenir una oportunitat de futur si el projecte de contrapresa s'executa adequadament. La generació hidroelèctrica del pantà d'Oliana ha donat lloc a una línia de 110 kV que travessa el sector nord-est de la unitat, clarament visible des de la població d'Oliana i la carretera C-14.

En referència als riscos naturals de la unitat, hi ha dos processos naturals que històricament han modificat el paisatge de forma sobtada i, en segons quins casos, violenta: les inundacions i els incendis. Les primeres es van reduir de forma substancial amb la construcció dels pantans d'Oliana i de Rialb, però el risc d'incendi s'ha anat incrementant en les darreres dècades amb l'augment de la massa forestal.

La ribera d'Oliana està protegida de les avingudes amb períodes de recurrència inferiors als cent anys, sempre que la gestió hidrològica

del pantà d'Oliana sigui la correcta. Però pot generar problemes en recurrències superiors, tal com es va demostrar en els aiguats del novembre de 1982. Més recentment, la construcció del pantà de Rialb ha provocat la inundació de bona part de la llera del Segre, fet que deixarà només uns pocs quilòmetres de curs amb efluència contínua d'aigua. Tot plegat ha reduït de forma important el risc d'inundació en el curs principal.

Però no es pot dir el mateix del tram final de la Ribera Salada. Aquest riu, de règim pluvial mediterrani, té una marcada estacionalitat amb puntes de cabal a la tardor. El llit d'inundació és molt ample i està situat a una cota molt reduïda respecte a la primera terrassa. Aquest fet provoca un cert risc d'inundació a les zones baixes del poble d'Ogern i en els camps de conreu propers. Per contra, encara manté l'encant dels petits rius poc domesticats i al llarg de la seva conca s'hi han establert activitats associades al turisme (com un camp de golf fora dels límits de la unitat, a la veïna comarca del Solsonès, i una àrea de bany a Ogern).

El risc d'incendi és alt en gairebé totes les masses forestals de la unitat, exceptuant l'extrem oriental de la vall de la Ribera Salada, segons el mapa de risc estàtic. També existeixen algunes àrees de risc molt alt al nord de Peramola, degut a les condicions de forta insolació, pendent i vents càlids ascendents a l'estiu. Aquesta àrea, juntament amb un sector proper del congost del Segre, són les zones amb el major risc d'incendi de tot l'Alt Pirineu i Aran.

En darrer terme, no es pot oblidar el risc d'erosió i pèrdua irreversible de sòl que s'ha produït a la zona baixa de la Vall dan i altres superfícies d'erosió localitzades en roques toves. L'excés de pasturatge i d'incendis o els conreus al límit del pendent en temps passats, han donat lloc a processos irreversibles.

Possible evolució del paisatge de la Rodalia d'Oliana

L'evolució del paisatge està estretament lligada a la dinàmica de les activitats econòmiques que en ell s'estableixen i de com condicionen els agrosistemes. En aquest cas, l'economia de la Rodalia d'Oliana, tradicionalment lligada al sector primari, sembla que continuarà en aquest sentit, però incrementant el pes econòmic dels serveis. En el cas del sector agrari, la majoria d'explotacions són mixtes i fonamentades sobre la base de l'explotació integrada de bestiar porcí i boví. Els canvis en la Política Agrària Comunitària seran cabdals en els propers anys per veure la viabilitat d'aquest sector econòmic i pensar en les seves possibilitats de reconversió. Alguns dels nombrosos masos disseminats per la unitat poc a poc es van reconvertint cap al turisme rural.

Quant als serveis, la millora de la carretera C-14 pot afavorir l'increment de trànsit en l'eix Lleida-Andorra, arran també de l'arribada del tren d'alta velocitat, i generar oportunitats de negoci a peu de carretera. Això pot comportar un increment de polígons logístics i de serveis lineals a les entrades de les poblacions, amb els conseqüents canvis en el paisatge dels nuclis urbans.

Figura 16.21: Instal·lacions del circuit de motocròs de Bassella

La dinàmica de la vegetació natural s'està imposant a les valls i serres més marginals i l'èxode rural també ha afectat i afecta els petits nuclis de població i els masos, en especial després de la desvertebració territorial que ha suposat el pantà de Rialb. L'augment de la massa forestal comporta un increment important de biomassa que provoca l'augment del risc d'incendi forestal durant el període estival. Els exemples de canvis radicals en el paisatge agroforestal de comarques veïnes són prou recents com perquè també es tingui en compte en aquesta unitat de cara al futur.

Els criteris inclosos en l'aprovació del Pla territorial parcial de l'Alt Pirineu i Aran pel que fa a nuclis de població contemplen, per a un escenari de futur, l'afavoriment del desenvolupament d'Oliana com a centre aglutinador d'activitat i població, essent el nucli estructurador del territori de la part sud de l'Alt Urgell i exercint la capitalitat d'un sistema urbà que inclou altres nuclis destacats, com Peramola i Ogern. Pel que fa al primer, es tracta d'un nucli de certa entitat situat al capdamunt del pla de Tragó, a la riba contrària del Segre d'on es troba Oliana; Peramola té la possibilitat de créixer moderadament per raons d'accessibilitat i sòl apte. Pel que fa a Ogern, que és el nucli que concentra més població del municipi de Bassella i compta amb una bona posició al peu de la carretera que comunica amb Solsona, pot mantenir un creixement de

reequilibri, sense traspasar l'actual carretera C-26 en direcció a la Ribera Salada.

Figura 16.22: La conversió cada cop més accentuada de la unitat en un lloc de pas per aquells que es dirigeixen majoritàriament a la Seu d'Urgell i Andorra queda reflectida en els grans rètols d'entrada a Oliana, en els quals es fa molta més publicitat turística d'indrets del Pirineu interior que no pas de la pròpia vila i la seva rodalia

Avaluació del paisatge

Debilitats:

- El creixement urbanístic planificat sense tenir en compte el paisatge, amb una arquitectura poc integrada, tal com ha passat amb els eixamples d'Oliana, no ajuda a afavorir la multiactivitat tan necessària en territoris que difícilment poden dependre d'un únic sector econòmic.
- L'agricultura d'explotacions familiars i petits propietaris pot acabar desapareixent si les polítiques comunitàries i autonòmiques no van en la direcció de territorialitzar i ambientalitzar les ajudes.

Amenaces:

- El paisatge de ribera anegat per la cua de l'embassament de Rialb pot desaparèixer definitivament si no es fa una contrapresa per tal de recuperar la naturalitat del riu.

Figura 16.23: L'extrema variació del nivell de les aigües a la cua del pantà de Rialb dona lloc a paisatges poc atractius. El projecte de contrapresa és vital per tal de regular aquesta situació

- L'abandonament de l'activitat agrària més enllà dels terrenys expropiats per l'embassament de Rialb, degut a la desestructuració d'explotacions.
- La pèrdua de terrenys molt fèrtils d'horta per la futura variant de la C-14 a Oliana i el creixement de la seva zona industrial.
- La degradació d'elements patrimonials d'interès (esglésies romàniques en zones rurals, etc.).
- Els grans incendis forestals al sector meridional de la unitat.

Fortaleses:

- El principal punt fort d'aquesta unitat rau en el sistema urbà i l'entorn agrícola d'Oliana-Peramola. La constant millora de les comunicacions, tant amb Lleida com amb Solsona, i les transformacions agropecuàries que permeten mantenir aquesta activitat a la zona i fan d'aquest nus central de la unitat un paisatge amb projecció de futur, especialment si es duu a terme un bon projecte de variant per al nucli d'Oliana.
- Sempre que es controla el risc d'incendis forestals, els masos a l'entorn d'Ogern i Bassella tenen un paisatge de muntanya mitjana entre pinedes i camps de conreu cada cop més valorat pel turisme rural.
- L'agricultura de secà i l'horta existents a banda i banda del riu Segre continuen vives, dinàmiques i productives. La combinació amb la ramaderia i el turisme rural, han permès una diversificació de l'activitat primària.

Oportunitats:

- La plana al·luvial de la Ribera Salada, sobretot al poble d'Ogern, conserva l'ús agrícola i hortícola que pot contribuir a diversificar l'activitat econòmica, incentivar la producció de proximitat i desenvolupar l'agroturisme.
- Oliana és un centre neuràlgic que pot desenvolupar-se per aglutinar activitat i població i estructurar el territori de la unitat i de la part sud de la comarca de l'Alt Urgell, tot mantenint el seu paisatge urbà i el fons escènic del congost calcari.
- La cua del pantà de Rialb té un gran potencial turístic de cara a les activitats nàutiques que es poden oferir i de l'emergent turisme rural que està transformant bon nombre de masos en llocs com la Valldan (al Solsonès) i la Ribera Salada. El projecte de contrapresa pot afavorir aquests aprofitaments respectuosos amb l'entorn.
- El patrimoni romànic, els perfils tradicionals dels nuclis rurals, els miradors panoràmics, les pistes forestals i l'itinerari GR-1 formen part dels elements amb potencial turístic de la zona que poden incentivar l'afluència dels visitants amb destinació cap a Andorra.

Figura 16.24: Els nuclis de la Ribera Salada, com Altès, es troben envoltats d'un bonic mosaic agroforestal que, tot i mostrar un cert abandonament, es presenta com un atractiu a difondre, en indrets on encara perduren petites clapes de conreus llenyosos tradicionals i hortícoles de gran interès

Objectius de qualitat paisatgística i proposta de mesures i accions

Els objectius de qualitat paisatgística (OQP) i la proposta de mesures (criteris) i accions que s'exposen a continuació són específics d'aquesta unitat de paisatge. Igualment, també són d'aplicació els definits per a tot l'àmbit territorial de l'Alt Pirineu i Aran continguts en els capítols 13 i 14 de la present memòria (volum 1). Els poders públics i privats, així com els agents socials i la societat en general, han de vetllar pel compliment d'aquests objectius de qualitat paisatgística. El llistat de mesures (criteris) i accions són una proposta per assolir els OQP.

Objectius de qualitat paisatgística

- 16.1 Un paisatge a l'entorn d'Oliana que aprofiti la necessària integració de la cua de l'embassament de Rialb amb un nou escenari a les ribes del riu Segre i l'horta que l'envolta. D'altra banda, aprofitar aquestes intervencions en el paisatge per integrar millor les perifèries de la localitat, afectades per desenvolupaments industrials passats que no han tingut massa cura pel manteniment d'una certa harmonia arquitectònica amb el nucli històric.
- 16.2 Uns paisatges agrícoles i forestals al marge dret del riu Segre que conservin tota la vitalitat i riquesa del mosaic actual.
- 16.3 Uns creixements dels assentaments urbans de la Rodalia d'Oliana ordenats i que no comprometin els valors del paisatge que alberga, ni els valors dels espais circumdants.
- 16.4 Una agricultura de secà i de regadiu amb els seus elements associats (canals, sèquies, tipologia del parcel·lari) potenciats i revaloritzats com a definidors de les particularitats estètiques i productives del paisatge de la unitat, especialment al voltants de Peramola, Nuncarga, Tragó i la Ribera Salada.
- 16.5 Un paisatge de l'arquitectura medieval, amb castells, torres de guaita, fortificacions i construccions religioses, restaurat i potenciat com a recurs didàctic i turístic. Destaquen el castell i la torre dels Moros de Peramola, el castell i poble d'Aguilar, els temples religiosos de Sant Sadurní de la Salsa, Santa Llúcia de Tragó, Sant Miquel de Peramola, els pont d'Ogern i Peramola i el Pou de gel d'Oliana.
- 16.6 Un paisatge de masses forestals amb espais oberts gestionats, tot evitant l'alt risc d'incendi.
- 16.7 Un sistema d'itineraris i miradors que emfatitzin les panoràmiques més rellevants i permetin descobrir i interactuar amb la diversitat i els matisos dels paisatges de la Rodalia d'Oliana.

Criteris i accions

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a la gestió

- 16.1 Impedir la desaparició del paisatge agroforestal gestionat per les explotacions agrícoles dels petits pobles que envolten la cubeta d'Oliana, especialment els de la Ribera Salada, i procurar que les activitats ramaderes de caire intensiu s'integrin harmònicament en el paisatge.
- 16.2 La dinàmica de la vegetació natural s'imposa a les valls i serres més marginals, incrementant el risc d'incendi en aquestes zones degut a la manca de gestió. Cal generar plans de gestió i explotació dels boscos de la unitat per tal de fer-los productius i reduir aquest risc d'incendi existent

- 16.3 Gestionar la cua de l'embassament de Rialb amb criteris que no es basin únicament en els usos i gestions tradicionals d'una presa. Posar en marxa el projecte de contrapresa amb finalitats lúdiques i paisatgístiques, tenint en compte l'entorn agrícola i recuperant la vegetació de ribera.
- 16.4 Mantenir la compacitat dels nuclis urbans i evitar-ne la dispersió o l'aparició d'elements no concordants amb les alçades, trama urbana i tipologies arquitectòniques pròpies de la zona. En aquest sentit, cal evitar el creixement dispers dels nuclis i millorar la qualitat estètica dels seus accessos i perifèries residencials o industrials.
- 16.5 Mantenir l'ús agrícola i hortícola de la plana al·luvial de la Ribera Salada, sobretot al poble d'Ogern, incentivant la producció local de qualitat, el comerç de proximitat i l'agroturisme.
- 16.6 Promoure la restauració, utilitzant materials que s'integrin en l'entorn, de masies, ermites, esglésies i castells i millorar la seva senyalització, per tal de millorar l'oferta turística i enriquir els itineraris existents.
- 16.7 Buscar fórmules urbanístiques que permetin relligar o donar algun tipus de continuïtat als espais verds urbans del nucli d'Oliana en relació amb els espais agrícoles circumdants.
- 16.8 Estudiar la viabilitat de la creació de figures legals amb representació dels agricultors i l'administració per fomentar i protegir les àrees agrícoles més amenaçades per la millora de les comunicacions i l'expansió del sòl urbà o industrial, fent especial èmfasi a l'entorn d'Oliana i d'Ogern. Aquesta figura hauria de tenir en compte les indicacions de l'Acció 3.6 del capítol 14 del Volum I.
- 16.9. Evitar al màxim la fragmentació física, visual i social en el paisatge de la futura variant d'Oliana (C-14) i atendre a criteris d'integració paisatgística.
- 16.10 Mantenir els perfils d'elements naturals identitaris com els cingles i serres de Sant Honorat, de les Canals i el Roc de Rumbau, vist des d'Oliana.

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a l'ordenació

- 16.11 Restaurar els àmbits de vegetació de ribera degradats, mitjançant espècies autòctones, i establir criteris d'actuació en les àrees fluvials d'acord amb els elements estructuradors predominants en el paisatge, com les alineacions d'arbres, els fruiters o els recs i canals d'aigua, sobretot en la zona anegada per la cua del pantà de Rialb.
- 16.12 El nucli encimbellat de la Clua i els compactes en fons de vall d'Altès i Tragó mostren estructures i perfils característics, perceptibles des de determinades àrees i recorreguts, els quals constitueixen fites paisatgístiques que tenen una relació directa amb els respectius fons escènics. En aquests casos, el desenvolupament urbà tant de rehabilitació com d'obra nova ha de respectar aquests perfils o imatges característics.
- 16.13 Considerar àmbit d'actuació prioritària l'ordenació paisatgística de les activitats comercials associades als eixos viaris amb incidència visual (àrees de servei, edificis, productes exposats a l'aire lliure, instal·lacions adjacents, retolació, etc.), sobretot en els accessos al nucli urbà d'Oliana. En aquest sentit, impulsar projectes d'integració paisatgística en els accessos esmentats.
- 16.14 Ordenar la localització de la publicitat a peu de carretera impedint que les tanques afectin el fons escènic de la unitat i les principals fites en el paisatge.
- 16.15 Promoure les implantacions de polígons d'activitat econòmica en àrees de creixement amb continuïtat amb les trames urbanes o de polígons ja existents i evitar la formació de façanes amb una exposició visual directa a les vies de comunicació per tal d'impedir l'efecte carretera-aparador. Evitar la dispersió

d'aquests «complexos» en el territori, combinant la maximització de l'accessibilitat amb la minimització de l'alteració en l'estructura del paisatge.

- 16.16 Promoure una xarxa d'itineraris paisatgístics i de miradors accessibles a peu o amb vehicles, on la percepció i interacció amb el paisatge és més àmplia i suggerent: es tracta dels miradors de Mirambell i Peramola, l'itinerari motoritzat dels congostos prepirinencs del Segre, i el no motoritzat del GR-1 sender transversal.

